

Nytt fra Arbeidstilsynets sykdoms- og skaderegister

Nr. 2. 2013

Arbeidstilsynet
Faktaark

Et godt innelima er viktig for vår helse, trivsel og produktivitet. Dårlig innelima kan forårsake sykdom og plager hos mange mennesker. Spesielt sårbare er de med astma, allergi og andre overfølsomhets sykdommer. Forekomsten av disse sykdommene øker, og det er derfor viktig med økt fokus fremover for å sikre et godt innelima på arbeidsplassen. Dette for å forebygge sykdom, og for at de som allerede er syke ikke skal få økte helseplager.

De vanligste helseplagene ved dårlig innelima er økte plager hos astmatikere og allergikere, gjentagende luftveisinfeksjoner, hodepine, unormal tretthet, tørr hud, tørre og såre slimhinner i øyne, nese og hals, nedsatt konsentrasjon og arbeidsevne.

Arbeidsmiljøloven setter krav om at arbeidsplassen skal være utformet slik at arbeidstakerne er sikret et fullt forsvarlig innelima med luft fri for helseskadelige, sjenerende eller belastende forurensninger. Det er arbeidsgivers plikt å planlegge, kartlegge og iverksette tiltak for å sikre at lovens krav overholdes. Gjennom opplæring av vedlikeholds- og driftspersonell, og gjennom drifts- og vedlikeholds rutiner skal arbeidsgiver sørge for at innelimaet til enhver tid er fullt forsvarlig.

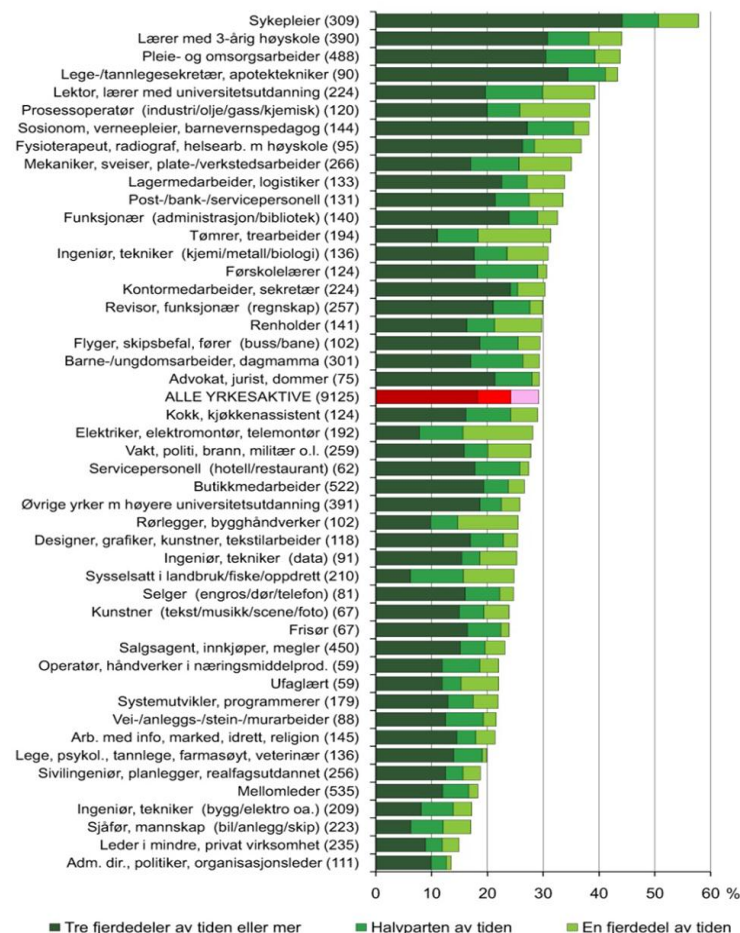
Arbeidstilsynet har gjennomført flere tilsyn med fokus på innelima etter mottatt melding om arbeidsrelatert sykdom. Dette kan være enkelttilsyn, men melding om arbeidsrelatert sykdom bidrar også i Arbeidstilsynets totale risikovurdering i utvelgelse av satsningsområder og bransjer.

Arbeidstilsynets nasjonale satsing

«Innelima i offentlige bygg» fra 2011-12 var en videreføring av det nasjonale prosjektet «Med skolen som arbeidsplass» som pågikk i perioden 2009-10. For å få full oversikt over forholdene viste det seg nødvendig ikke bare å kontrollere HMS-systemene med hensyn til innelima og *Forvaltning, Drift og Vedlikehold* (FDV) på kommunenivå (eierne), men også verifisere tilstanden i skoler i hver kommune. Da steg påleggsfrekvensen. Det ble gitt krav om forbedring av HMS- og FDV- systemet i 130 av de 143 inspiserte kommunene (92 %) i 2011-2012.

I tillegg til skoler er det også behov for tiltak for forbedringer i syke- og pleieinstitusjoner. Det gjelder både kommunale, fylkeskommunale i tillegg til de statlige regionale helseforetakene (RHFene). I følge SSB og riksrevisjonen er forholdene verst i sykehusene (RHFene). Målet må være at alle offentlige virksomheter og eiere av bygninger må jobbe systematisk for å forebygge helseskadelige arbeidsbelastninger forårsaket av manglende FDV og dårlig innelima.

SSBs levekårsundersøkelse

*Prosentandel som er utsatt for trekk, tørr luft, dårlig ventilasjon eller andre former for dårlig innelima i sitt arbeid etter yrkesgruppe.

Ifølge SSBs levekårsundersøkelse 2009 oppgir om lag en tredjedel av alle norske yrkesaktive at de opplever dårlig inneklima en fjerdedel av arbeidsdagen eller mer. Kvinner er mer utsatt enn menn (37 % mot 24 %), og nær 60 % av sykepleierne og 40–45 % av de andre store yrkesgruppene i helsevesenet og skoleverket rapporterer om dårlig inneklima en fjerdedel av arbeidstiden eller mer. Andelen som oppgir dårlig inneklima øker proporsjonalt med størrelsen på virksomheten. Dårlig inneklima rapporteres av en av fem i små virksomheter og vel en av tre i virksomheter med 200 ansatte eller flere. Det er også en større andel i kommunale virksomheter sammenlignet med ansatte i statlig, fylkeskommunal eller privat virksomhet.

Melding om arbeidsrelatert sykdom

I løpet av de siste fem årene har Arbeidstilsynet mottatt 228 meldinger hvor inneklima eller muggsopp er oppgitt som eksponeringsfaktor. Dersom vi deler inn disse i diagnosekapittelnavn fordeler de seg slik:

Antall meldinger	Diagnosekapittelnavn
94	Sykdommer i åndedrettsystemet
86	Forgiftninger og visse andre konsekvenser av ytre årsaker
39	Symptomer, tegn, unormale kliniske funn og laboratoriefunn
6	Sykdommer i hud og underhud
2	Visse infeksjonssykdommer og parasittsykdommer
1	Sykdommer i øyet og øyets omgivelser
Totalt 228	

31 % av meldingene har diagnose toksisk virkning av andre spesifiserte stoffer (muggsopp), 30 % gjelder astma, deretter andre spesifiserte symptomer og tegn i tilknytning til sirkulasjons- og åndedrettsystemet, uspesifisert allergi, hodepine og kronisk rhinitt. 74 % av meldingene gjelder kvinner. Mest representert er næringene helse og sosial (31 %), offentlig administrasjon (29 %) og undervisning (17 %). Hyppigste yrker meldt er sykepleiere og jordmødre, grunnskolelærere, barne- og ungdomsarbeidere, jurister og andre yrker innen offentlig administrasjon. Arbeidstilsynet har fulgt opp 98 av disse meldingene enten gjennom enkelttilsyn, tilsyn i annet prosjekt, samarbeid med bedriftshelsetjenesten, eller gjennom annen kontakt med virksomheten.

Syk av mugg

Arbeidstilsynet mottok for en tid tilbake melding om arbeidsrelatert sykdom på grunn av eksponering for muggsopp ved et kommunalt arkiv. Arbeidstakeren var mye plaget med allergi og allergiske reaksjoner, var ofte trett og sliten, og hadde pustevansker og stikking i brystet. Den meldende legen ønsket at Arbeidstilsynet skulle se på saken.

Arbeidstilsynet gjennomførte et tilsyn med befaringsleder i samarbeid med leder og arkivkonsulent. Det viste seg at arkivet hadde fått muggsoppbefengt materiale inn i arkiv-depotet, det luktet mugg og det var synlig muggvekst. Arbeidstilsynet konkluderte med at arbeidsgiver måtte gjennomføre strakstiltak og tiltak som på

lengre sikt ville ivareta ansattes helse, miljø og sikkerhet. Det ble gitt sju pålegg og som strakstiltak ble virksomheten pålagt å redusere mengden og videre spredning av soppbefengt materiale i depotet. I tillegg måtte arkivdepotet etablere en skriftlig rutine for å sikre at personlig verneutstyr blir brukt, oppbevart og vedlikeholdt på en tilfredsstillende måte. Det ble også gitt pålegg om å gjennomføre kartlegging og risikovurdering av arbeidsmiljøet i depotet med hensyn til eksponering for sopp, og på bakgrunn av risikovurderingen utarbeide tidfestede planer for tiltak. Arbeidsgiveren ble pålagt å foreta målinger av arbeidsatmosfæren, å knytte til seg en godkjent bedriftshelsetjeneste, å sørge for at arbeidstakere får den nødvendige opplæring som trengs i arbeid med biologiske faktorer og å etablere en skriftlig rutine for renhold av bygningen.

Virksomheten stengte arkivdepotet også for mottak av arkivmateriale, og innskrenket adkomstmuligheter via kontordelen for å hindre videre spredning. Infisert materiale ble isolert, og reoler hvor infisert materiale hadde blitt oppbevart ble lukket med plast inntil en alternativ plassering var på plass. Det ble gjennomført sanering av det infiserte materialet og utarbeidet rutiner og instruks for sanering. Virksomheten la begrensninger på innsynsbegjæring, som førte til begrenset opphold i depotet, og etablerte rutiner for bruk av depot med infisert materiale og bruk av verneutstyr. Det ble utarbeidet en rutine for rengjøring av arbeidsplassen, ventilasjonsanlegg, befukter og filterskifte. Virksomheten benyttet sakkyndig bistand for rensing av sluse og klimaanlegg. Dette eksempelet viser hvordan meldinger om arbeidsrelatert sykdom bidrar i Arbeidstilsynets forebyggende arbeid for å unngå helseskadelige forhold på arbeidsplassen.

Bakgrunn for registeret om arbeidsrelatert sykdom

Registrering av arbeidsrelaterte sykdommer ble startet av Arbeidstilsynet allerede i 1920-årene. Siden 1977 har Registeret for arbeidsrelaterte sykdommer (RAS) vært hjemlet i Arbeidsmiljøloven. Dagens § 5-3 sier at «enhver lege som igjennom sitt arbeid får kunnskap om en arbeidstaker som lider av yrkessykdom som er likestilt med yrkesskade etter folketrygdens § 13-4, eller annen sykdom som legen antar skyldes arbeidstakerens arbeidssituasjon, skal gi skriftlig melding om dette til Arbeidstilsynet». Legene melder tilfellene på Arbeidstilsynets skjema 154 b/c.

Bakgrunn for registrering av arbeidsskader og arbeidsskadedødsfall

Arbeidsgiver har etter Arbeidsmiljøloven § 5-2 plikt til å varsle Arbeidstilsynet og nærmeste politimyndighet når det skjer en alvorlig ulykke. Dette gjelder arbeidsskadedødsfall og ulykker som har ført til alvorlig skade. Varslingen skal skje så snart som mulig etter at ulykken har skjedd, slik at Arbeidstilsynet og politimyndighetene skal kunne undersøke forholdene rundt hendelsen. Med «alvorlig skade» menes enhver skade, fysisk eller psykisk, som medfører varig eller lengre tids arbeidsudyktighet. Arbeidstilsynet har siden 1.1.2011 hatt et eget register hvor varslene og opplysninger fra tilsyn og kartlegging blir registrert.